

روابط فرهنگی مسیحیت با اسلام شیعی

دکتر سیدمصطفی محقق داماد

سایر فرق اسلامی کاملاً مشهود است. قابل ذکر است که نام عیسی (ع) ۲۵ بار و نام مسیح (ع) ۳۶ بار در قرآن آمده است و نحوه تولد و تبلیغ و رفع ایشان نیز در قرآن کراراً بیان شده است، اما علی‌رغم این تأکید، در کتب فرقه‌های غیر شیعه از گفتار و کردار ایشان چندان به تفصیل ذکری به میان نیامده است.

مثلاً در صحاح شش‌گانه اهل سنت، از متن کلمات حضرت مسیح چیزی به دست نمی‌آید، ولی در کتب شیعه، حتی در قدیمی‌ترین آنها، بسیار فراوان است.

علی (ع) پیشوای شیعیان، خطابه‌ای نسبتاً مفصل در نحوه زندگی زاهدانه حضرت مسیح ایراد فرموده که در نهج‌البلاغه، به شماره ۱۶۰ به ثبت رسیده است. پس از ایشان در قرن دوم، امام صادق (ع) ضمن نصایحی به عبدالله بن جنابد، جملاتی را از حضرت مسیح نقل کرده است که عیناً در انجیل متی وجود دارد. (انجیل متی، باب ۶، جملات ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۱۶، ۱۸).

در فاصله قرن دوم تا قرن چهارم هجری، جاحظ در *البيان والتبيين*، نه مورد کلمات قصار، و یک مورد کلمات مفصل از حضرت مسیح نقل کرده است. در اواسط قرن چهارم، شیعی نامدار، ابو محمد حسن بن علی بن حسین بن شعبه حرّانی، متوفی به سال ۳۸۱ هجری (۱۰۰۱ میلادی) در کتاب خود به نام *تحف العقول عن آل الرسول*، حدود شانزده صفحه به نقل کلمات حضرت عیسی اختصاص داده است. کلمات مزبور بر دو بخش است: بخش اول که مختصرتر است، مشتمل بر پاره‌ای از مناجات‌های حضرت عیسی (ع) با خداوند و بخش دوم که نسبتاً مفصلتر است، بخشی از مواعظ حضرت عیسی (ع)

۱ - تاریخ شیعه از رابطه فرهنگی نسبتاً دیرینه‌ای با مسیحیت حکایت دارد و از جمله این روابط تشکیل‌گفتگوهای دینی و کلامی است که در محیط کاملاً مسالمت‌آمیز انجام می‌گرفته و در کتب شیعه به طور دقیق از آنها سخن رفته است. از میان این گفتگوها می‌توان به مباحثی اشاره کرد که میان پیشوایان دینی دو طرف برگزار می‌شده و تحت عنوان مناظرات با جاثلیق، در قدیمی‌ترین آثار شیعی بجای مانده است. شارحین حدیث شیعی، جاثلیق را چنین معنی کرده‌اند: «الجاثلیق، کبیرالنصارى فی کل عصر» (یعنی جاثلیق بزرگترین شخصیت دینی مسیحیت در هر زمان است). به احتمال قوی این واژه همان کلمه کاتولیک فعلی است اگر چه برای نگارنده مشخص نیست که کدامیک مبدل دیگری است.

محمد بن علی بن بابویه قمی، معروف به شیخ صدوق، متوفی به سال ۲۸۰ هجری (مطابق با ۹۰۱ میلادی) چهار مناظره میان پیشوای کبیر مسیحیان با پیشوایان دینی شیعه و با متکلمین برجسته آنان را در آثار خود ضبط کرده است.

احتمالاً نخستین گفتگو میان جاثلیق و علی (ع) در حدود سال ۶۵۷ میلادی انجام شده است^۱، اما اوج این بحثها در قرن دوم هجری یعنی اوایل قرن دهم میلادی و در زمان امام صادق (ع)^۲ و امام رضا (ع)^۳، امام ششم و هشتم شیعیان بوده است.

۲ - موضوع دیگری که نشانه روابط عمیق فرهنگی میان شیعه و مسیحیت است، نقل گفتار و سیره زندگی حضرت مسیح در کتب شیعه است که در مقایسه با کتب